Qorti tal-Magistrati (Ghawdex)
Gurisdizzjoni Superjuri
Sezzjoni Generali

Magistrat Dr Joanne Vella Cuschieri B.A., Mag. Jur. (Eur. Law.) LL.D.

Illum it-Tlieta 6 ta' Ottubru, 2015

Rikors numru:- 2/2015 JVC

Carmel Sciberras fil-kwalita' tieghu ta' werriet universali tal-mejta Mary Jane Sciberras

Vs

John Mary u Grace konjugi Sciberras u Franco Sciberras

Il-Qorti,

Rat ir-rikors guramentat fejn l-attur ppremetta:-

1. Illi bis-sahha ta' kuntratt datat sitta u ghoxrin (26) ta' Jannar 1996 pubblikat fl-atti tan-Nutara Mariosa Grech (***Dokument A***), l-intimati John Mary u Grace konjugi Sciberras kienu kisbu minghand l-Awtorita' tad-Djar b'titolu ta' enfitewsi perpetwa porzjon art tal-kejl ta' cirka mitejn u tmienja u ghoxrin metri kwadri (228m.k.) fix-Xewkija, Ghawdex fl-inhawi maghrufa bhala "Tal-Barmil" konfinanti min-nofsinhar ma' Triq in-Naggara, Xewkija u mill-irjieh l-ohra kollha ma' beni tal-Awtorita' tad-Djar jew is-successuri taghha fit-titolu, indikata ahjar bhala Plot numru wiehed u hamsin (51) fuq pjanta tranzunta ma' Att tan-Nutar Hilary Grech tad-disgha u ghoxrin (29) ta' Settembru 1992. Ic-cens gravanti l-istess art kien gie mifdi b'kuntratt pubblikat wkoll fis-sitta u ghoxrin (26) ta' Jannar 1996 fl-atti tan-Nutara Mariosa Grech (***Dokument B)***. Fuq din il-porzjon art eventwalment gie zviluppat fond ossia dar ta' abitazzjoni, li llum huwa maghruf bin-numru 51, Triq in-Naggara, Xewkija, Ghawdex;

2. Illi l-intimati John Mary u Grace konjugi Sciberras kienu gia' s-sidien ta' plot ohra fil-Qala, liema plot kienet giet mghoddija lill-intimata Grace Sciberras mill-membri tal-familja taghha;

3. Illi fit-termini tal-kuntratt tal-akkwist li l-intimati konjugi Sciberras ikkonkludew mal-Awtorita' tad-Djar, huma riedu jlestu l-bini fuq il-plot akkwistat minnhom fix-Xewkija entro tliet snin u tliet xhur mill-hrug tal-permessi tal-bini[1], altrimenti l-intimati konjugi Sciberras kienu sejrin jinkorru penali fil-gimgha;

4. Illi l-intimati konjugi Sciberras kienu ndecizi dwar jekk jizviluppawx ir-residenza taghhom fil-plot tal-Qala jew inkella dik tax-Xewkija. Eventwalment pero' l-intimati konjugi Sciberras ghazlu l-plot tal-Qala u tilfu l-interess f'dik tax-Xewkija. Stante li l-izvilupp fil-plot tax-Xewkija kellu jsir entro z-zmien stabbilit fil-kuntratt, l-intimati konjugi Sciberras ma setghux jizviluppaw zewg *plots* f'daqqa minhabba limitazzjonijiet finanzjarji taghhom. Stante wkoll li ma seta' jsir l-ebda trasferiment tal-plot tax-Xewkija lil terzi qabel jghaddi l-perjodu ta' ghaxar snin, Mary Jane Sciberras u l-intimati konjugi Sciberras kienu waslu fi qbil sabiex il-plot tax-Xewkija tigi zviluppata a spejjez ta' Mary Jane Sciberras, b'dan illi hekk kif jghaddi l-perjodu ta' ghaxar (10) snin l-istess plot tigi trasferita ghal fuq isem l-istess Mary Jane Sciberras mill-intimati konjugi Sciberras;

5. Illi in segwitu ghal dan il-ftehim verbali, inbeda l-izvilupp fuq il-plot numru wiehed u hamsin (51), Triq in-Naggara, Xewkija, Ghawdex, liema zvilupp sar interament a spejjez tal-istess Mary Jane Sciberras. Fil-fatt l-intimati konjugi Sciberras kienu jgibu l-kontijiet tax-xoghol li kien qieghed isir u Mary Jane Sciberras kienet thallas il-kontijiet li kienu jigu prezentati lilha. In oltre l-istess Mary Jane Sciberras kienet halset ic-cens gravanti l-proprjeta' kif wkoll halset l-ispejjez u l-ammont kollu in konnessjoni mal-pubblikazzjoni tal-kuntratt tal-kostituzzjoni tac-cens kif wkoll il-kuntratt ghall-fidi tal-istess cens;

6. Illi l-ftehim milhuq bejn Mary Jane Sciberras u l-intimati konjugi Sciberras kien gie redatt bil-miktub permezz ta' skrittura datata dsatax (19) ta' Gunju 1997 (***Dokument C***) maghmula bejn Mary Jane

[1] Klawsola 3(b) tal-Kuntratt tas-26 ta' Jannar 1996 (Dokument A)

Sciberras fuq naha wahda u mill-intimati John Mary u Grace konjugi Sciberras min-naha l-ohra. Il-partijiet kienu ddikjaraw bl-aktar mod car li *"Mary Jane Sciberras bniet bi flusha u bi spejjez taghha l-benefikati kollha li hemm ezistenti sal-lum fuq il-plot hawn taht imsemmija u cioe' kantina u zewg sulari sovrastanti l-istess kantina sal-istat ta' gebel u saqaf"*. Il-partijiet iddikjaraw wkoll li Mary Jane Sciberras kienet l-unika sid u proprjetarja tal-plot, 51, Triq in-Naggara, Xewkija, Ghawdex u li l-art u l-benefikati ta' fuqha jappartejnu lill-istess Mary Jane Sciberras;

7. Illi fl-istess kitba l-partijiet kienu ftehmu li hekk kif ikun possibbli u meta jigu hekk mitluba minn Mary Jane Sciberras, l-intimati konjugi Sciberras kellhom jersqu sabiex jittrasferixxu a favur tal-istess Mary Jane Sciberras l-istess immobbli minghajr ma jkun pagabbli lilhom kwalsiasi hlas;

8. Illi Mary Jane Sciberras permezz ta' ittra ufficjali datata sittax (16) ta' Frar 1999 kienet interpellat lill-intimati konjugi Sciberras sabiex jaddivjenu ghat-twettiq tal-obbligi taghhom skont l-iskrittura tas-19 ta' Gunju 1997 (***Dokument D***). Gara pero` li hekk kif gew notifikati bl-istess ittra ufficjali, l-intimati konjugi Sciberras kienu iddonaw lil binhom l-intimat Franco Sciberras l-fond 51, Triq in-Naggara, Xewkija, Ghawdex u dan permezz ta' kuntratt datat sbatax (17) ta' Frar 1999 pubblikat fl-atti tan-Nutar Silvio Hili (***Dokument E***);

9. Illi in segwitu ghal dan it-trasferiment, l-attrici Mary Jane Sciberras kienet ipprocediet b'kawza kontra l-intimati odjerni, citazzjoni numru 136/1999 Mary Jane Sciberras vs Franco Sciberras et sabiex hija tottjeni:

   a) dikjarazzjoni li l-kuntratt konkluz bejn l-intimati konjugi Sciberras u Franco Sciberras nhar is-17 ta' Frar 1999 fl-Atti tan-Nutar Silvio Hili kien null u minghajr ebda effett stante li dan sar bi frodi tad-drittijiet u sabiex jigu lezi l-istess d-drittijiet taghha;

   b) dikjarazzjoni li skont il-kitba tas-19 ta' Gunju 1997 l-intimati konjugi Sciberras kienu obbligati jaddivjenu ghat-trasferiment tal-istess fond favur Mary Jane Sciberras u dan kif pattwit fl-istess kitba;

c) kundanna sabiex il-konvenuti konjugi Sciberras jersqu ghall-Att pubbliku li permezz tieghu jigi trasferit l-fond numru 51, Triq in-Naggara, Xewkija, Ghawdex a favur tal-istess Mary Jane Sciberras f'data, hin u lok li jigi ffissat mill-Qorti u okkorrendo bl-intervent ta' kuraturi li jinhatru sabiex jirraprezentaw lill-eventwali kontumaci fuq l-istess Att;

10. Illi b'sentenza datata ghaxra (10) ta' Marzu 2010 il-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex) Gurisdizzjoni Superjuri, Sezzjoni ta' Gurisdizzjoni Generali cahdet it-talbiet ta' Mary Jane Sciberras stante li l-Ewwel Qorti qieset li l-iskrittura tas-19 ta' Gunju 1997 li kienet saret bejn l-istess Mary Jane Sciberras u l-intimati konjugi Sciberras kienet nieqsa minn kundizzjoni vitali ta' natura fiskali sabiex tali skrittura tkun tista' titqies bhala konvenju validu li tieghu tista' tintalab l-ezekuzzjoni u ghaldaqstant it-talbiet ta' Mary Jane Sciberras ma setghux jirnexxu, salv u mpregudikat pero' kwalunkwe dritt talvolta spettanti lilha sabiex tirkupra dak li hu dovut lilha minghand il-konvenuti. Kopja tad-decizjoni hija annessa u markata bhala ***Dokument F***;

11. Illi Mary Jane Sciberras appellat minn din is-sentenza. Hija pero' mietet fil-mori ta' dan l-appell. Mary Jane Sciberras irregolat il-wirt u s-successjoni taghha bis-sahha ta' testment datat tlieta (3) ta' Gunju 2009 pubblikat fl-atti tan-Nutara Joanne Cauchi (***Dokument G***). Bis-sahha ta' dan it-testment Mary Jane Sciberras innominat bhala eredi universali taghha lil huha Carmelo Sciberras, ir-rikorrent odjern. Kopja tad-denunzja li l-esponenti ghamel fit-12 ta' Awissu 2013 fl-atti tan-Nutar Joanne Cauchi kif wkoll kopja tar-ricerki tat-testmenti pubblici u sigrieti qeghdin annessi u markati bhala ***Dokument H***;

12. Illi bis-sahha ta' sentenza moghtija fil-31 ta' Jannar 2014, il-Qorti tal-Appell cahdet l-appell interpost minn Mary Jane Sciberras u kkonfermat is-sentenza appellata (***Dokument I***);

13. Illi r-rikorrent Carmelo Sciberras jixtieq li fil-kwalita' tieghu ta' eredi ta' ohtu Mary Jane Sciberras jigbor il-flus kollha li ohtu kienet harget minn butha sabiex seta' sar l-izvilupp fuq il-plot bin-numru wiehed u hamsin (51), Triq in-Naggara, Xewkija, Ghawdex;

14. Illi in oltre l-intimati arrikkew ruhhom indebitament minn fuq Mary Jane Sciberras ghaliex oltre l-ispejjez erogati fil-benefikati li saru a spejjez ta' Mary Jane Sciberras, il-proprjeta' tal-intimati awmentat fil-valur taghha bhala konsegwenza diretta tal-izvilupp li sar fiha frott tal-investiment li sar minn Mary Jane Sciberras;

15. Illi minkejja li l-intimati gew debitament interpellati sabiex jersqu ghal-likwidazzjoni u hlas tal-ammonti dovuti minnhom ghar-ragunijiet fuq premessi permezz ta' ittra ufficjali numru 85 /2014 datata 24 ta' Frar 2014 huma baqghu nadempjenti (***Dokument J***);

Talbet li din il-Qorti:

(a) Tiddikjara illi Mary Jane Sciberras halset ghall-izvilupp kollu li sar fuq il-plot bin-numru wiehed u hamsin (51), Triq in-Naggara, Xewkija, Ghawdex kif wkoll ghall-ispejjez kollha b'rabta mal-pubblikazzjoni tal-kuntratt tal-kostituzzjoni tac-cens kif ukoll b'rabta mal-kuntratt ta' fidi tal-istess cens;

(b) Tillikwida l-ammont li thallas mill-istess Mary Jane Sciberras;

(c) Tordna lill-intimati jhallsu lir-rikorrenti Carmel Sciberras fil-kwalita' tieghu ta' eredi universali tal-mejta Mary Jane Sciberras l-ammont hekk likwidat;

(d) Tiddikjara li, oltre l-ispejjez erogati fil-benefikati li saru a spejjez ta' Mary Jane Sciberras, il-proprjeta' taghhom l-intimati awmentat fil-valur taghha bhala konsegwenza diretta tal-izvilupp li sar fiha frott tal-investiment li sar minn Mary Jane Sciberras, u ghalhekk l-intimati arrikkew ruhhom indebitament bi pregudizzju tal-istess Mary Jane Sciberras;

(e) Tiddikjara li l-arrikkiment indebitu kien jikkonsisti fid-differenza bejn il-valur tal-art originali u l-valur tal-izvilupp komplet u dan wara li jitnaqqsu l-ispejjez minfuqa fil-benefikati minn Mary Jane Sciberras;

(f) Tillikwida l-valur tal-arrikkiment indebitu;

(g) Tordna lill-intimati jhalsu lil Carmel Sciberras fil-kwalita' tieghu ta' eredi universali tal-mejta Mary Jane Sciberras l-ammont hekk likwidat fit-termini tal-paragrafu precedenti;

(h) Tordna lill-intimati jhalsu lil Carmel Sciberras fil-kwalita' tieghu ta' eredi universali tal-mejta Mary Jane Sciberras l-interessi dovuti fuq l-ammonti likwidati fit-talbiet (b) u (f) mid-data tal-prezentata tal-ittra ufficjali numru 85/2014 datata 24 ta' Frar 2014 sad-data tal-effettiv pagament.

Bl-ispejjez kontra l-intimati u bl-ingunzjoni ghas-subizzjoni illi ghaliha minn issa huma msejha.

Rat ir-risposta guramentata tal-konvenuti fejn ikkonfermaw:-

1. Illi ghal din il-kawza **hemm l-ostaklu tal-gudikat** li skont id-dottrina u l-gurisprudenza pacifika, anke dik Maltija, dan joqtol id-diskussjoni mhux biss ta' dak li gie effettivament diskuss fl-ewwel kawza, imma wkoll dak li messu jew seta' gie diskuss fl-ewwel kawza, imma wkoll dak li messu jew seta' gie diskuss kif ukoll dak li kien necessarjament involut:

> *Illi qabel ma' l-Qorti tqis dawn iz-zewg pozizzjonijiet, tosserva li gie wkoll ghadd ta' drabi mfisser li l-gudikat isir japplika mhux biss dwar dak li jkun gie espressament dibattut fil-kawza li s-sentenza taghha titqieghed bhala l-bazi tal-eccezzjoni tal-gudikat, **imma japplika wkoll dwar dak li messu jew seta' gie diskuss** u ma jkunx gie diskuss mill-parti li kellha nteress li tiddiskutih. Il-bidla jew differenza fil-motivi tal-causa petendi fit-tieni procediment ma jgibx fix-xejn il-gudikat.*
>
> *Gie affermat illi hemm lok ghall-eccezzjoni tal-gudikat anki meta l-meritu tal-kaz, ghalkemm distint minn dak tal-kawza ta' qabel, jifforma parti mill-istess haga jekk il-punt kontrovers ikun l-istess **(Vol. XXX P I p 131; "Dr. Jose' Herrera nomine –vs- Anthony Cassar et nomine"**, Appell Kummerc, 5 ta' Ottubru 1992).*[2]

Kif inhu saput, it-tliet elementi tal-gudikat huma li jkun hemm l-istess partijiet fil-kawza ta' qabel, tkun qeghdha tintalab l-istess haga, u li jkun hemm l-istess kawza.

[2] Borg Anthony v Willoughby Anthony Francis 28.03.2003 PA(PS)

L-*eadem persona* titratta l-limiti soggettivi tal-gudikat u tikkonsisti filli jigi accertat fil-konfront ta' min joperaw l-effetti tas-sentenza. L-*eadem res u l-eadem causa* jitrattaw invece l-limiti oggettivi tal-gudikat u jirrigwardaw x'hiex ikun kopert minn dawn l-effetti.

Jinghad qabel xejn li l-fenomenu tal-gudikat huwa wiehed ferm vast u kkumplikat u li thares lejh bl-ottika tal-identita' assoluta tal-precitati tliet elementi tkun qed titfa' lil dan l-istitut elfejn sena lura, ghar-regim tad-dritt Ruman li huwa ferm differenti mir-regim procedurali kontemporanju. Il-ġudikat jifrex l-effetti tieghu mhux biss meta jkun hemm l-identita' triplici fuq imsemmija – f'liema kaz it-tieni Qorti tkun assolutament impeduta milli tisma' t-tieni kawza – imma wkoll meta jkun hemm varjazzjoni tal-causa u/jew tat-talba imma fit-tieni kawza titqanqal kwistjoni li tkun diga' giet definita permezz tas-sentenza antecedenti bejn l-istess partijiet, f'liema kaz it-tieni Qorti ma tkunx impeduta milli tisma' l-kawza u taghti sentenza, imma tkun prekluza milli tiftah mill-gdid kwalunkwe kwistjoni li tkun giet dibattuta fl-ewwel process u deciza fl-ewwel sentenza; anzi tkun marbuta li timxi mal-ewwel statuwizzjoni fis-sentenza li eventwalment tigi biex tippronunzja – *La cosa giudicata osta che si sollevino questioni nuove assorbite dal giudicato diventato irrevocabile.* – **Coen, Rep. Coen Voce Cosa Giudicata Materia Civile.** Il-causa petendi m'hi xejn ghajr id-dritt innifsu li jigi nvokat. B'danakollu fil-prattika l-individwazzjoni tad-dritt xejn ma hija haga semplici, ghax jinhtieg jigu accertati l-fatti kostituttivi li jnissluh. Id-dritt ta' kreditu, bhalma huwa dak in kwistjoni, ma jistax jigi identifikat ghajr in virtu tal-fatt kostituttiv, per ezempju, il-mutwu, il-fatt illecitu, jew il-bejgh (bhalma huwa l-kaz prezenti).

Il-causa petendi hija l-fatt kostituttiv tal-azzjoni. L-azzjoni tinghazel permezz tal-fatt u mhux permezz tan-norma tal-ligi. Ghalhekk is-semplici tibdil mill-punto di vista guridiku fil-kaz fejn l-istess fatt jista' jolqot diversi normi tal-ligi ma jgibx azzjonijiet differenti. Bdil tal-punto di vista guridiku ma jevitax l-eccezzjoni tar-res judicata.

Il-causa hija fatt guridiku, ghalhekk anke meta jinbidel il-fatt semplici jew il-motiv sabiex jigi minnhom dedott l-istess fatt guridiku ma hemmx diversita' tal-azzjoni; m'hemmx tibdil tad-domanda; tipperdura l-eccezzjoni tar-res judicata.

Il-bdil tan-*nomen juris* ma jaghtix lok ghal process gdid, sakemm ma jkunx hemm ukoll bdil tal-fatt kostituttiv. Hekk jekk issir kawza li fiha jintalab it-thassir ta' kuntratt a bazi ta' qerq, ma tistax tingieb kawza ohra ghat-thassir tal-istess kuntratt a bazi ta' vjolenza morali, sakemm it-tieni talba ma tkunx ibbazata fuq fatt differenti mill-ewwel wiehed.

Tajjeb qalet il-Qorti tal-Appell ta' Catania 21.12.1898 li *il giudicato non viene meno per la diversita' dei motivi della causa petendi*.

Hekk ukoll, fil-kawza Maltija **Galea vs Dr Vassallo**, l-atturi mpunjaw digriet ta' dezerzjoni ghar-raguni li dak inhar tad-digriet l-atturi ma kellhomx l-obbligu li jidhru, ghax kienu fl-istadju fakoltattiv tar-replika. Fic-citazzjoni ziedu l-kliem "ghall-motivi premessi u ghall-motivi ohra skont il-ligi". Inghatat sentenza li cahdet it-talba. Saret kawza gdida fuq il-motiv li wiehed mill-atturi ma setax jattendi ghax kien marid – motiv li ma ssemma' qatt fl-ewwel kawza. Il-Qorti qalet li kien hemm ostaklu tal-gudikat, u xejn ma jiswa li jinghad li t-tieni raguni ma ssemmietx fl-ewwel kawza, u ccitat sentenza ohra li min-naha taghha ccitat sentenza tal-Qorti ta' Turin li qalet: *la cosa giudicata osta a che si sollevino quistioni nuove assorbite dal giudicato divenuto irrevocabile.* Infatti, kompliet tghid il-Qorti, huwa ntuwittiv li l-kawzi kienu jsiru nterminabbli kieku l-istess mertu jigi riapert ripetutament bl-iskuza ta' xi motiv gdid – precizament dak li qieghed jigri bil-kawza prezenti.

Chiovenda iqis l-azzjoni bhala s-setgha guridika li tintalab l-attwazzjoni tal-ligi, u per konsegwenza l-fatt kostituttiv tal-azzjoni jinstab fl-ezistenza ta' volonta' konkreta tal-ligi li trid tigi attwata kif ukoll fl-ezistenza ta' interess ghal din l-attwazzjoni bl-opra tal-organi pubblici. L-istess awtur jidentifika xi tkun il-causa fi tliet tipi ta' azzjonijiet u cioe' (a) l-azzjonijiet ta' kundanna (b) l-azzjonijiet kostituttivi u (3) l-azzjonijiet ta' accertament. Fl-azzjonijiet ta' kundanna, bhall-kawza prezenti, il-causa tal-azzjoni tkun l-ezistenza ta' dritt ghall-prestazzjoni u ghalhekk tirrisali ghall-fatt kostituttiv tal-istess dritt.

Il-gudikat ikopri mhux biss dak li effettivament gie mqanqal (u l-fatt tal-iskadenza fil-fatt gie mqanqal quddiem l-ewwel Qorti, anke jekk ma sarx l-appell), imma wkoll dak li messu gie mqanqal: **P.L Roberto Tabone vs Joseph Cannataci** – PA -06.03.1946- XXXII.ii.249. Kif inhu maghruf, *novum judicium non dat novum jus, sed declarat antiquum; quia judicium est juris dictum et per judicium jus est noviter relevatum quod diu fuit velatum.*

(10 Coke, 42). Imma n-novelta' aktarx flok tkun utli, spiss tohloq disturbazzjoni: *novitas non tam ulitate prodest quam novitate perturbat*.

Hu principju ricevut fil-gurisprudenza illi l-gudikat jikkomprendi anki dawk id-deduzzjonijiet li huma assorbiti bil-kwistjonijiet li gew irrevokabilment decizi bih; altrimenti l-principju tal-istabbilita' tal-gudikat jigi serjament kompromess – ara sentenza **PA Abela v Fenech** 28.02.1946 u sentenzi fiha citati fuq dan il-pont. Abela v Fenech ticcita wkoll lil Rep. Coen Cosa Giudicata Materia Civile para 319, 321, 322, 332:

Contro la cosa giudicata non possono opporsi eccezioni che avrebbero dovuto elevarsi nel giudizio di merito con essa irretrattabilmente definito.

Di fronte all'autorita' della cosa giudicata non e' lecito riaprire la controversia fra le stesse parti e sul medesimo oggetto, nemmeno con eccezzioni che non fossero state proposte ed esaminate nel precedente giudizio.

L'autorita' di cosa giudicata e' costituita sia per le eccezioni proposte, sia per quelle non proposte, e che sarebbero state proprie di quelle sede di giudizio ove emano' la sentenza passata in giudicato. Jinghad ukoll fis-sentenza ***'Antonio Dagri vs Emanuele Dingli'*** *(Ap.27 ta' April 1953) u cioe li 'hu pacifiku li l-gudikat jassorbixxi kull eccezzjoni li, in meritu ghall-azzjoni, kien missha, jw setghet giet sollevata in relazzjoni ghall-azzjoni stess'.*

Il-gudikat jassorbixxi mhux biss eccezzjonijiet li setghu tqanqlu, imma anke talbiet jew motivi fic-citazzjoni. Hekk jinghad fis-sentenza **'Carmelo Camilleri vs Spiru D'Amato'** (Ap. 2 ta' Marzu 1956 – XL. I. 65) *'li ma jistax ikun lecitu lill-appellant li jerga' jipproponi l-istess domanda biex jinnewtralizza l-imsemmija decizjoni precedenti, billi jgib 'il quddiem ragunijiet jew provi li kien jaf bihom, u li seta' u messu jgib fil-kors tal-process l-iehor. Jekk ma ghamilx hekk 'imputet sibi'; u l-imsemmija sentenza tal-15 ta' Gunju 1955 ma tistax tigi njorata u mqeghda fil-genb ghar-ragunijiet pre-ezistenti ghall-prolazzjoni taghha, allegati serotinament'.* L-istess gie ritenut fis-sentenza 'Carmelo Panzavecchia vs Constantino Caruana' – 11 ta' Gunju 1956 – XLB. 1. 555) kif ukoll fil-kawza Francesco Grima vs Maggur Castillo noe – 11.11.1957 – Appell Superjuri – L Camilleri, W Harding, AJ Montanaro Gauci – XLI.i.528.

Illi kieku wiehed kellu jasal ghall-konkluzjoni illi l-gudikat jista', minbarra bir-rimedju straordinarju tar-ritrattazzjoni, jigi maghmul ineffikaci b'eccezzjonijiet godda, bazati fuq fatti li gja kienu jezistu, allura l-principju tal-istabbilita' tal-gudikat jigi serjament kompromess. Hekk per ezempju, f'kawza fejn gie kanonizzat kreditu b'sentenza li saret *res judicata* id-debitur jista' jkollu t-tentazzjoni li jipprova jinnewtralizza l-gudikat billi jiddeduci, f'kawza posterjuri, illi l-kawzali tad-debitu kienet illecita – eccezzjoni li kien messu u li seta' gieb, fil-kawza tal-ewwel. Gie ghalhekk korrettement ritenut fil-gurisprudenza estera illi *dopo che con sentenza passata in giudicato fu accertato il debito di una somma determinata, e fu pronunziata la condanna al pagamento, mon puo' piu' sostenersi che il debito deriva da cessione di rendita pubblica a prezzo superiore al valore di borsa e debba quindi ridursi a somma minore attesa l'usura d cui sarebbe infetto* (Coen loc cit para 421).

Wara li sentenza tkun ghaddiet f'gudikat, m'humiex iktar ammissibbli eccezzjonijiet godda li jkollhom l-iskop li jiddistruggu jew jirrestringu l-gudikat. Ir-regola *tantum judicatum quantum discussum* tipprocedi biss fis-sens li wara l-gudikat jistghu jigu proposti, diskussi u ammessi eccezzjonijiet godda li jkunu konciljabbli mal-gudikat. Il-gudikat josta li jigu sollevati kwistjonijiet godda assorbiti mill-gudikat li jkun sar irrevokabbli.

Jinsab ukoll dottrinalment u gudizzjarjament ricevut illi l-*eadem res* u l-*eadem causa petendi* ma jirrigwardax l-argument jew il-pozizzjoni legali *per se* imma l-fatti sottostanti. Hekk per ezempju wiehed ma jistax jiftah kawza biex jattakka testament minhabba nuqqas ta' formalita' nghidu ahna nuqqas tal-firma ta' xhud imbaghad wara li jitlifha jiftah kawza ohra a bazi tan-nuqqas ta' kapacita mentali u ntellettwali tat-testatur. Altrimenti l-kawzi jimmultiplikaw *ad eternum* u ma jispiccaw qatt.

F'dan il-kaz m'hemmx dubbju li din it-tieni kawza tirrigwarda l-istess fattispecje tal-ewwel kawza, ossia parti minnhom: fl-ewwel kawza giet mitluba l-proprjeta' bil-benefikati; issa qeghdin jigu mitluba – effettivament – l-istess benefikati.

Illi dan it-taghlim gie mfisser u mtenni wkoll b'mod car hafna fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell tas-26 ta' Mejju, 1967 fil-kawza fl-ismijiet

Grima vs Fava et li ghaliha u r-rassenja ta' gurisprudenza msemmijin fiha ssir riferenza[3]

2. Illi Franco Sciberras m'ghandu l-ebda relazzjoni guridika mal-attur u ghaldaqstant ghandu jigi mehlus mill-osservanza tal-gudizzju stante li **ma huwiex il-legittimu kontradittut.**

3. Illi **selecta una via non datur recursus ad alteram.** Gialadarba l-attur jew l-awtrici tieghu fit-titolu ghazlu li jifthu kawza biex jigi assenjat lilhom il-post li allegatament inbena a spejjez ta' Mary Jane Sciberras, ma jistghux issa jmorru fid-direzzjoni opposta, jghidu li l-post mhux taghhom (kuntrarjament ghal dak li qalu fl-ewwel kawza) u jitolbu l-ispejjez.

4. Illi bla pregudizzju ghal dak li sejjer jigi sottomess fil-paragrafi sussegwenti ghal dan, **it-talbiet tal-attur fir-rikors guramentat huma konfuzi** billi jitolbu l-istess haga ghal darba, darbtejn, tlieta. Ghalhekk ir-rikors guramentat huwa null billi r-raguni u l-oggett tat-talba mhumiex cari. Talbiet (b) u (c) jesigu likwidazzjoni u hlas tal-kapital allegatament sburzat mill-awtrici tal-attur. Talbiet (d) sa (h) jesigu likwidazzjoni u hlas ghall-allegat arrikkiment ingust. Skont il-principji dottrinali u gurisprudenzjali regolanti dan l-istitut fiz-zmien tal-arrikkiment (ghax dak iz-zmien ma kienx hemm norma specifika legislattiva fir-rigward; din iddahhlet fit-2007) il-persuna mpoverita tiehu lura l-izghar somma bejn (fil-kaz ta' sburzament ta' somma flus) is-somma minnha mahruga u l-awment fil-valur li l-arrikkit ikun gawda b'effett tal-kontribut finanzjarju tal-impoverit. Kwindi kieku kellhom jintlaqghu t-talbiet (b) u (c) kif ukoll (d) sa (g), jigi li l-attur jigi "kkumpensat" darbtejn ghall-istess haga. L-attur seta' ghazel li jaghmel talbiet (b) u (c) jew (d) sa (g) izda ma setax jaghmilhom flimkien. *Selecta una via non datur recursus ad alteram*. Kif inhu notorjament maghruf, konvenut jista' jiddefendi ruhu b'iktar minn difiza wahda, b'wahda sussidjarja ghall-ohra anke jekk dawk ikunu mutwalment konfliggenti (basta ma jkunux jinvolvu fatti konfliggenti kkonfermati bil-gurament); izda dan ma jistax jaghmlu l-attur. L-attur ma jieqafx hawn. Fit-talba (h) jesigi hlas tal-imghax fuq l-ammonti da likwidarsi f'talbiet (b) u (f) mid-data tal-ittra ufficjali li baghat qabel il-kawza. Kif inhu maghruf, l-imghax fuq ammont mhux likwidat jghaddi biss mid-data tas-sentenza.

[3] Agius Joseph v Fenech Maria – Bord dwar il-Kontroll tal-Kiri ta' Raba' 23.11.2009.

Imma apparti dan, skont il-Kodici Civili taghna, l-imghax huwa l-uniku kumpens li jista' jinghata ghat-telf ta' disponibilita' ta' somma flus. Fir-rikors guramentat tieghu, l-attur qieghed jitlob zewg tipi ta' kumpens: l-imghax u l-ammont ta' zieda fil-partimonju tal-arrikkit li sehh permezz tal-investiment tal-istess somma flus.

5. Illi bla pregudizzju ghall-eccezzjonijiet l-ohra li qed jigu mressqin, fl-azzjoni tal-arrikkiment ingust l-attur **mhux intitolat ghall-arrikkiment kollu li jista' jsehh, imma ghandu dritt biss ghar-rimbors ta' dak li jkun hareg, sal-limitu tal-arrikkiment**. Cjoe' jekk hareg mitt euro, u jkun hemm arrikkiment ta' elf euro, huwa jiehu mitt euro. Jekk hareg mitt euro u l-arrikiment huwa tmenin euro, huwa jiehu tmenin euro. Dan tghidu anke l-ligi kif giet introdotta fil-Kodici Civili wara arrikkiment li qed jigi allegat li sehh f'din il-kawza.[4]

6. Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost u ghal dak li sejjer jigi eccepit fil-paragrafi sussegwenti, il-parti tar-rikors guramentat ibbazata fuq l-allegat arrikkiment ingust hija mprobonibbli stante li l-flus allegatament investiti saru **bi ftehim** u ghalhekk l-attur ghandu azzjoni ohra disponibbli ghalih skont il-ligi - dik *ex contractu*. Ghalhekk ma jistax jirrikorri mill-ewwel ghall-*actio de in rem verso* li **hija azzjoni sussidjarja**, disponibbli biss kemm-il darba ma jkunx hemm azzjoni alternattiva *ex contractu* jew *ex delicto* ossia *quasi-delicto.*

7. Illi bla pregudizzju ghall-premess, kwalunkwe flus li l-awtrici tal-attur setghet investiet **kienu maghmulin fl-interess taghha stess** u cjoe' fi proprjeta' li kienet tippretendi li hi taghha **u mhux ta' haddiehor** u dan il-fatt ukoll jeskludi l-possibilita' ta' talba ghall-arrikkiment ingust.

8. Illi bla pregudizzju ghas-suespost, **il-causa bazi tar-rikors guramentat hija wahda llecita u llegali**, in kwantu l-awtrici tal-attur kienet – almenu skont kif l-attur stess qed jallega – qeghdha tinqeda bil-

---

[4] Arrikkiment ghad-dannu ta' haddiehor. Actio de in rem verso.Mizjud: VIII.2007.13.

1028A. (1) Min, minghajr kawza gusta, jarrikixxi ruhu ghad-dannu ta' haddiehor ghandu fil-limiti tal-arrikkiment ihallas lura u jikkumpensa ghal kull tnaqqis patrimonjali li setghet sofriet dik il-persuna.

(2) jekk l-arrikkiment huwa oggett determinat, dak li rcevih hua marbut li jaghti lura l-oggett in natura jekk dan ikun ghadu jezisti fil-mument tat-talba.

1028B: L-actio de in rem verso ma tistax tigi ezercitata meta min sofra t-telf jista' juza azzjoni ohra sabiex taghmel tajjeb ghad-dannu.

konvenut bhala *prestanome* biex takkwista art tal-Gvern li hija ma kinitx intitolata ghaliha. L-allegat investiment taghha f'din l-art kien ghalhekk ukoll intiz biex hija tkun tista' takkwista din l-art (ghax jekk ma jsirx il-bini ma kinitx tista' tigi akkwistata l-art). Min ikollu jdejh mahmugin, ma jistax jiehu vantagg mill-"hazen" tieghu stess: *nemo auditor propriam turpitudinem allegans*. Hemm principju iehor: *ubi et dantis et accipientis turpitude versatur, non posse repeti dicimis* – hadd ma jista' jitlob lura dak li jkun hallas meta miz-zewg partijiet ikun hemm komportament negozjali kontra l-ligi kontra l-bwon kostum.

9. Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost, it-talbiet kollha huma **preskritti ghat-tenur tal-artikolu 2156(f) tal-Kodici Civili.**

10. Illi fi kwalunkwe kaz il-konvenuti **m'ghandhom jaghtu xejn lill-attur.**

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri fil-fatt u fid-dritt jekk ikun il-kaz.

Ghalhekk it-talbiet tal-attur ghandhom jigu michuda bl-ispejjez a karigu tieghu. L-attur minn issa stess ingunt ghas-subizzjoni.

Rat illi permezz tal-verbal datat 11 ta' Marzu, 2015 il-partijiet qablu li fl-ewwel lok jigu trattati l-ewwel, it-tieni, t-tielet, ir-raba u d-disa' eccezzjoni mqajma mill-konvenuti.

Rat l-atti tal-kawza numru 136/1999 fl-ismijiet Mary Jane Sciberras vs. Franco Sciberras et u tal-mandat ta' inibizzjoni bin-numru 3/2015 fl-istess ismijiet odjerni kif ukoll l-atti tal-mandat ta' inibizzjoni bin-numru 89/00 fl-ismijiet Mary Jane Xiberras vs. Franco Xiberras et li bi qbil bejn il-partijiet jew b'ordni tal-Qorti fil-kaz tal-mandat 89/00 gew annessi mal-process odjern.

Rat illi fil-verbal tas-6 ta' Mejju, 2015 il-kawza giet differita ghad-decizjoni ghal-lum fuq l-ewwel, it-tieni, t-tielet, ir-raba u d-disa' eccezzjoni mqajjma mill-konvenuti bil-fakulta' lill-partijiet li jipprezentaw noti.

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet tal-partijiet;

Rat l-atti kollha;

Ikkunsidrat

Rat is-sentenza bin-numru 135/1999 PC fl-ismijiet **Mary Jane Sciberras vs. Franco Sciberras u John Mary Sciberras u martu Grace Sciberras** deciza nhar l-10 ta' Marzu, 2010 (u konfermata fl-appell) fejn f'dik il-kawza l-attrici llum rapprezentata mill-eredi taghha Carmel Sciberras talbet li jigi annullat kuntratt li bih il-konvenuti konjugi Sciberras iddonaw lil binhom il-konvenut l-iehor Franco Sciberras il-fond li llum igib l-indirizz 51, Triq in-Naggara, Xewkija, Ghawdex u dan ghar-raguni li l-istess kuntratt allegatament sar bi frodi ghad-dritt tal-attrici li kienet qed tippretendi li l-istess fond jigi trasferit lilha, bis-sahha ta' skrittura privata li kienet saret fid-19 ta' Gunju 1997. Konsegwentement talbet li gialadarba jigi annullat dan il-kuntratt, il-konjugi Sciberras jigu ordnati jitrasferixxu l-istess fond lilha. Il-konvenuti kkontestaw it-talbiet ghal bosta ragunijiet kif elenkati fl-istess decizjoni.

Illi l-fatti ta' x'sehh bejn il-partijiet qabel inghatat din id-decizjoni huma ampjament spjegati fl-istess decizjoni kif isegwi (ara fol. 28 tal-process odjern):

'Gara illi permezz ta' kuntratt in atti Nutar Mariosa Grech tas-26 ta' Jannar 1996, il-konvenuti konjugi Sciberras kienu akkwistaw *plot* fil-Home Ownership Scheme fil-lokalita' maghrufa "tal-barmil" limiti tax-Xewkija, Ghawdex, minghand l-Awtorita' tad-Djar. L-attrici ssostni illi dan l-akkwist kien sar fl-interessi taghha, peress illi hija, billi kienet xebba, ma setghetx dakinhar takkwista din il-*plot* f'isimha, billi l-iskema ta' l-Awtorita' tad-Djar ghall-*plots* fl-inhawi kienet miftuha biss ghall-mizzewgin u l-gharajjes (*Nota tal-Qorti odjerna: fil-kaz odjern din il-verzjoni tvarja fis-sens li jinghad li kien wara li nxtara l-plot li kien hemm il-ftehim bejn il-partijiet li x-xoghlijiet isiru bi spejjez u f'interess l-attrici ghaliex il-konvenuti ghazlu li jizviluppaw plot ohra)*. Tkompli tghid illi sabiex jigu salvagwardati l-interessi taghha, u peress illi l-ispejjez kollha sabiex tinbena dar fuq din il-*plot* kienu gew zborsati minnha, giet iffirmata skrittura quddiem l-istess nutar fid-19 ta' Gunju 1997, li permezz taghha l-konjugi Sciberras intrabtu li jdawru l-propjreta' ta' l-istess *plot* ghal fuqha, malli jkun possibbli li jsir dan it-trasferiment u jigu miltuba minnha biex jaghmlu hekk. Infatti l-attrici nterpellathom permezz ta' ittra ufficcjali tas-16 ta' Frar 1999 sabiex jersqu ghat-twettieq ta' l-obbligi minnhom assunti bl-istess skrittura, imma l-konjugi Sciberras minflok

ma ghamlu dan, l-ghada stess ittrasferew l-istess *plot* ghal fuq binhom il-konvenut l-iehor permezz ta' att ta' donazzjoni.'

Illi l-konkluzjoni ta' din il-Qorti diversament preseduta fis-sentenza msemmija kienet kif isegwi:

'Ghal dawn il-motivi, u peress illi l-ftehim imsemmi fic-citazzjoni tad-19 ta' Gunju 1997 bejn l-attrici min-naha u l-konvenuti konjugi Sciberras min-naha l-ohra, jonqsu kundizzjonijiet vitali ta' natura fiskali, sabiex ikun jista' jitqies bhala konvenju validu li tieghu tista' tintalab l-ezekuzzjoni, it-talbiet ta' l-attrici ma jistghux jirnexxu u ghalhekk qed jigu michuda, salv u mpregudikat pero' kwalunkwe dritt talvolta spettanti lilha sabiex tirkupra dak li hu dovut minghand il-konvenuti.

L-ispejjez, fic-cirkustanzi partikolari tal-kaz, ghandhom jibqghu bla taxxa.'

Din id-decizjoni giet konfermata mill-Onorabbli Qorti tal-Appell permezz ta' sentenza datata 31 ta' Jannar, 2014 (ara fol. 51 tal-process).

Konsegwentement ghas-suespost, u stante l-premorjenza tal-attrici Mary Jane Sciberras, l-attur odjern fil-vesti ta' eredi ta' ohtu ntavola l-kawza odjerna kontra l-istess konvenuti bl-ghan li jigbor il-flus kollha li ohtu kienet harget minn butha sabiex sar l-izvilupp fuq il-fond in kwistjoni, l-allegat arrikkiment indebitu li ghamlu l-konvenuti minn fuq l-investiment ta' Mary Jane Sciberras li ghen sabiex din tawmenta fil-valur u l-interessi.

Nonostante li l-konvenuti gew interpellati permezz ta' ittra ufficcjali bin-numru 85/2014 datata 24 ta' Frar, 2014 (fol. 52) huma baqghu nadempjenti u ghalhekk giet intavolata din il-kawza.

Il-konvenuti ressqu bosta eccezzjonijiet fil-konfront tat-talbiet attrici kif isegwi (1) ir-res judicata; 2i) li Franco Sciberras mhux il-legittimu kontradittur; (3) li *selecta una via non datur recursum ad alteram*; (4) in-nullita' tal-azzjoni attrici stante li t-talbiet fir-rikors guramentat huma konfuzi; (5) li l-attur mhux intitolat ghall-arrikiment kollu li jista' jsehh imma ghandu dritt biss ghar-rimbors ta' dak li jkun hareg sal-limitu tal-arrikiment; (6) li l-azzjoni ghall-hlas tal-arrikiment ingust hija mproponibbli stante li l-flus allegatament investiti saru bi ftehim u

allura l-attur kellu azzjoni *ex contractu* fil-konfront tal-intimati u mhux l-azzjoni sussidjarja tal-*actio de rem in verso;* (7) li ll-flus li l-awtrici fit-titolu tal-attur investiet kienu maghmulin fl-interess taghha stess u mhux ta' haddiehor; (8) il-causa bazi tar-rikors guramentat hija wahda llecita u llegali; (9) l-azzjoni tal-attur hija preskritta a tenur tal-artikolu 2156(f) tal-Kodici Civili u finalment (10) li l-intimati m'ghandhom jaghtu xejn lill-attur.

Illi fis-seduta tal-hdax (11) ta' Marzu 2015, il-partijiet qablu li qabel xejn kellhom jigu trattati l-ewwel, it-tieni, it-tielet, ir-raba' u d-disa' eccezzjonijiet stante li dawn huma eccezzjonijiet ta' natura preliminari u cioe':

1. Ir-Res Judicata;

2. In-nuqqas ta' relazzjoni guridika tal-intimat Franco Sciberras;

3. Illi *selecta una via non datur recursum ad alteram*;

4. In-nullita' tal-azzjoni attrici stante li t-talbiet fir-rikors guramentat huma konfuzi;

u

9. Li l-azzjoni tal-attur hija preskritta a tenur tal-artikolu 2156(f) tal-Kodici Civili u cioe' bil-perjodu ta' hames snin.

<u>L-ewwel eccezzjoni tar-Res Judicata u t-tielet eccezzjoni *selecta una via non datur recursum ad alteram*:</u>

Illi l-Qorti tqis li stante l-fatt li l-partijiet stess tista' tghid trattaw iz-zewg eccezzjonijiet kontestwalment, dawn iz-zewg eccezzjonijiet jistghu jigu trattati flimkien.

Illi fost il-hafna sottomissjonijiet tal-konvenuti kemm fl-eccezzjonijiet (*fejn din il-Qorti ssostni li ma kienx lokhom stante li jservu biss sabiex jikkonfondu l-eccezzjonijiet tal-istess konvenuti*) kif ukoll fin-nota ta' sottomissjonijiet taghhom huma jibbazaw din l-eccezzjoni fuq il-fatt li bejn il-partijiet gia nghatat decizjoni relatata mal-pretensjonijiet tal-attur relatati mal-fond imsemmi liema decizjoni gia giet msemmija aktar 'il fuq. Il-konvenuti jsostnu li l-ostaklu tal-gudikat joqtol id-diskussjoni

mhux biss ta' dak li gie effettivament diskuss fl-ewwel kawza izda wkoll dak li messu jew seta' gie diskuss kif ukoll dak li kien neccessarjament involut.

Il-konvenuti jkomplu fl-eccezzjoni taghhom sabiex jindikaw li t-tliet elementi tal-gudikat huma (1) li jkun hemm l-istess partijiet fil-kawza ta' qabel, (2) tkun qeghdha tintalab l-istess haga u (3) li jkun hemm l-istess causa.

Il-konvenuti jsostnu li din l-eccezzjoni ghandha tigi milqugha stante li skont huma din l-istess kawza tirrigwarda l-istess fattispecje tal-ewwel kawza, ossia fi kliemhom parti minnhom fejn fl-ewwel kawza giet miltuba l-proprjeta' bil-benefikati filwaqt li permezz tal-kawza odjerna skont huma qed jigu mitluba effettivament l-istess benefikati.

Fir-rigward tal-eccezzjoni ta' ***selecta una via non datur recursus ad alteram*** il-konvenuti jsostnu li gialadarba l-awtrici tal-attur ghazlet li tiftah kawza biex jigi assenjat lilha l-post li allegatament inbena a spejjez taghha, issa l-attur ma jistax imur fid-direzzjoni opposta u jghid li l-post mhux tal-awtrici tieghu u jitlob l-ispejjez. Il-konvenuti jsostnu li dan il-principju xorta wahda ghandu japplika nonostante dak li jinghad mill-Qorti fid-decizjoni precedenti bejn il-partijiet u cioe' li d-decizjoni kienet qed tinghata 'salv u impregudikat pero' kwalunkwe dritt talvolta spettanti lilha sabiex tirkupra dak li hu dovut minghand il-konvenuti.' In sostenn ta' dan il-konvenuti jikkwotaw gurisprudenza li izda fl-opinjoni ta' din il-Qorti ma tapplikax ghall-kaz odjern stante li l-kaz odjern la huwa kaz ta' appell li ma tkompliex u nfethet kawza ohra u wisq anqas huwa kaz fejn giet mibdula l-linja difensjonali fil-mori tal-istess kawza.

Fis-sottomissjonijiet tieghu l-attur jaqbel mal-konvenut li fil-kaz tar-'res judicata' t-tliet elementi li jridu jigu sodisfatti ghall-proponiment b'success tal-eccezzjoni tal-gudikat huma (1) *eadem personae* (l-istess persuni), (2) *eadem res* (l-istess oggett); (3) *eadem causa petendi* (l-istess causa.

L-attur jikkwota l-kawza fl-ismijiet **Rabat Construction Ltd vs Cutajar Construction Company Ltd** (Deciza mil-Qorti Civili (Prim'Awla) nhar id-9 ta' Jannar 2002) fejn inghata spjegazzjoni tat-tieni principju tal-*eadem res* u cioe' t-talbiet fil-kawza kif isegwi:

"dan l-element jirrigwarda l-fatt li l-oggett mitlub fit-talba l-gdida jkun identiku ghal talba precedenti li giet determinata minn sentenza li ghaddiet in gudikat. Il-fatt li sentenza ssir gudikat ma jimpedixxix li tigi proposta talba gdida, dment li dik it-talba tkun intiza sabiex tottjeni xi haga differenti minn dak li kien intalab fil-procediment precedenti li kien deciz b'mod definittiv. [...] Mit-tifsira li taghti d-dottrina dwar kif ghandha tigi determinata l-identita' tal-oggett jidher illi l-ahjar mod huwa illi l-Qorti tezamina jekk il-kwestjoni sollevata fil-procediment il-gdid kinitx deciza jew le fis-sentenza li tkun ghaddiet in gudikat. [...] Jekk jirrizulta li l-kwestjoni tkun giet trattata u deciza, allura jkun hemm l-identita' tal-oggett."

Ghar-rigward l-element ta' *eadem causa petendi*, dik il-Qorti sostniet li:

"Dan ir-rekwizit jirrikjedi li l-causa fit-talba l-gdida tkun l-istess bhat-talba li diga' giet deciza b'mod definittiv. Il-*causa petendi* hija titolu li fuqu t-talba tkun ibbazata, u cioe' l-fatt guridiku li fuqu d-dritt pretiz ikun ibbazat. Sabiex tirrizulta l-eadem causa petendi", irid jigi ppruvat li l-kawzali kontenuta fit-talba l-gdida hi fondata fuq l-istess fatt guridiku li kien jifforma l-bazi tat-talba li tkun giet determinata bis-sentenza li tkun ghaddiet in gudikat."

Finalment l-element tal-*eadem personae* evidentement jirrikjedi l-prezenza tal-istess persuni in gudizzju.

L-attur isostni, b'referenza ghall-kawza bejn l-istess partijiet bin-numru 136/1999 li ghalkemm mhux kontestat li l-partijiet fil-kawza 136/1999 u dik odjerna huma l-istess partijiet (*eadem personae*), mhux l-istess jista' jinghad ghaz-zewg elementi l-ohra. Skont l-attur l-oggett tal-kawza precedenti (*eadem res*) kien li jigi dikjarat null il-kuntratt ta' donazzjoni li sar bejn il-konjugi Sciberras u binhom Franco Sciberras. L-istess kawza kellha wkoll l-ghan li tinghata effett lill-iskrittura li kienet giet konkluża bejn Mary Jane Sciberras min-naha u John Mary u Grace Sciberras min-naha l-ohra u dan billi jigi ppubblikat l-att pubbliku ta' trasferiment tal-fond numru 51, Triq in-Naggara, Xewkija, Ghawdex a favur tal-istess Mary Jane Sciberras. Fil-kaz odjern l-attur isostni li t-talba hija ghar-rifuzjoni tal-ispejjez li harget Mary Jane Sciberras sabiex seta' sar l-izvilupp fuq l-art kif wkoll sabiex jigi stabbilit l-arrikkiment indebitu li sar a skapitu taghha, liema arrikkiment jikkonsisti fid-differenza bejn il-valur tal-art originali u l-valur tal-izvilupp komplet u dan wara li jitnaqqsu l-ispejjez minfuqa f'benefikati minn Mary Jane Sciberras.

Fir-rigward tar-rekwizit tal-*eadem causa petendi* l-attur isostni li l-fatt guridiku li fuqu kienet ibbazata t-talba fil-kawza precedenti kienet l-iskrittura tas-19 ta' Gunju, 1997 fejn jirrizulta li permezz tad-decizjoni precedenti din l-iskrittura giet dikjarata li kienet minghajr effett legali in kwantu tirrigwarda t-trasferiment tal-immobbli stante li mhux registrata skont il-ligi. Min-naha l-ohra l-attur isostni li l-*eadem causa petendi* li fuqhom hija bazata l-kawza odjerna huwa l-fatt li Mary Jane Sciberras kienet harget flus ghan-nom u fl-interess tal-konjugi Sciberras kif sewwa sew iddikjaraw u rrikonoxxew l-istess konjugi Sciberras u l-arrikiment ingust li ghamlu l-intimati a skapitu tal-istess Mary Jane Sciberras u s-successuri taghha fit-titolu.

Ikkunsidrat ulterjorment illi dwar l-elementi tar-Res Judicata u l-applikazzjoni taghhom fil-kawza fl-ismijiet '**Gatt et vs Gatt et u Joseph Portelli vs Joseph Stellini et'** (Deciza minn din il-Qorti diversament preseduta nhar it-28 ta' Ottubru 2011) kif ukoll abbilment kwotata mill-attur jinghad illi:

"It-tliet elementi huma kumulattivi mhux alternattivi u ghalhekk iridu jissussistu t-tlieta sabiex jista' jinghad li hemm res judicata. Il-mankanza ta' mqar wiehed mit-tlieta huwa pregudizzjali biex ikun hemm res judicata. Fin-nuqqas li jikkonkorru t-tliet elementi, ma jistax jinghad li l-haga hija l-istess (*nisi omnia concurrunt, alia res est*)."

Illi din il-Qorti ma taqbilx mal-interpretazzjoni u applikazzjoni tal-principji suesposti kif applikati b'mod miftuh u legger hafna da parti tal-konvenuti tant illi l-konvenuti jsostnu li dawn l-elementi ghandhom jinkludu dak li messu jew seta' jigi mqajjem fil-kawza precedenti. Minn naha l-ohra l-Qorti taqbel mas-sottomissjonijiet tal-attur li evidententement ghalkemm il-partijiet f'din il-kawza huma l-istess, it-talbiet kontenuti fil-kawza odjerna huma kompletament differenti minn dawk kontenuti fil-kawza precedenti filwaqt li l-bazi guridika tal-kawza odjerna llum m'ghadhiex l-iskrittura tad-19 ta' Gunju, 1997 (kif kienet fil-kawza precedenti) izda l-irkupru tal-flus dovuti lill-awtrici tal-attur u llum lill-attur. Ghalhekk din il-Qorti ma ghandha l-ebda dubju li zewg elementi minn tlieta neccessarji sabiex tkun tista' tigi mqajjma b'success l-eccezzjoni tar-*res judicata* f'din il-kaz huma nieqsa u ghal dawn ir-ragunijiet l-eccezzjoni tar-*res judicata* ser tigi michuda.

Illi dwar l-eccezzjoni ta' **selecta una via non datur recursus ad alteram** l-attur isostni li l-azzjoni odjerna hija 'azzjoni sussidjarja li tiskaturixxi u li

hija rizultat dirett tad-decizjoni tal-Ewwel Qorti hekk kif konfermata mill-Qorti tal-Appell. Hija l-uniku rimedju naturali li baqalu l-attur qua eredi universali ta' ohtu biex b'xi mod jipprova jigbor il-flus li harget ohtu u sabiex huwa ghan-nom ta' ohtu jinghata kumpens ghall-arrikiment li sar da parti tal-intimati a skapitu taghha. B'hekk tal-anqas tkun saret gustizzja u l-intimati ma jkunux staghnew kapriccosament minn fuq dahar ohthom stess'.

Wara li din il-Qorti gharblet ferm l-ewwel decizjoni bejn il-partijiet tqis li l-argument tal-attur jisthoqq li jinghata favur. L-eccezzjoni tal-konvenuti tinjora kompletament il-konkluzjoni tal-Qorti precedenti u r-riserva kontenuta fl-istess ghalhekk certament li din l-eccezzjoni ta' **selecta una via non datur recursus ad alteram** ma ssib l-ebda applikazzjoni ghall-fatti tal-kaz odjern u ma jisthoqqx li tigi milqugha.

Ghar-ragunijiet suesposti, din il-Qorti tichad l-ewwel u t-tielet eccezzjonijiet tal-konvenuti, bl-ispejjez kontra l-istess konvenuti.

<u>It-tieni eccezzjoni dwar in-nuqqas ta' relazzjoni guridika tal-konvenut Franco Sciberras:</u>

Illi l-konvenuti fl-eccezzjoni taghhom jsostnu li ma hemm l-ebda relazzjoni guridika mal-attur u ghaldaqstant Franco Sciberras ghandu jigi mehlus mill-osservanza tal-gudizzju. Dwar din l-eccezzjoni l-konvenuti sostnew kif isegwi:

'Franco Sciberras m'ghandu x'jaqsam xejn mal-attur; certament ghal dak li huwa arrikkiment ingust: hawnhekk ir-relazzjoni mhix bejn sid u pussessur imma bejn benefikant u beneficjat. Franco Sciberras m'huwiex benefikat' se mai dawn jistghu jkunu l-konvenuti l-ohrajn cjoe' l-genituri tieghu li kienu huma li gawdew mill-benefikati (dato no concesso maghmulin mill-attrici a spejjez taghha) qabel iddonawh lil binhom. Rigward azzjonijiet ohrajn li talvolta qeghdha tippromwovi l-attrici, huwa jirriserva l-posizzjoni tieghu, ghax x'inhuma ma jafx sewwa sew.'

L-attur min-naha tieghu fir-rigward ta' din l-eccezzjoni jikkwota l-gurisprudenza li ssegwi:

'**Aceline Entertainment Ltd vs Executive Services Ltd**.' (deciza mill-

Qorti tal-Magistrati nhar il-15 ta' Jannar, 2015) fejn f'dik s-sentenza saret riferenza ghas-sentenza fl-ismijiet '**Korporazzjoni ghas-Servizzi tal-Ilma et vs Emanuel Grixti'** (deciza mill-Qorti ta' l-Appell (Sede inferjuri) nhar l-19 ta' Jannar, 2007 kif isegwi:

"b'relazzjoni guridika wiehed necessarjament jifhem l-ezistenza ta' rapport bejn iz-zewg partijiet in virtu ta' liema l-wiehed, kreditur ghandu d-dritt li jippretendi minghand l-iehor, id-debitur li dan jissodisfa l-obbligazzjoni tieghu. Obbligazzjoni din li tista' tkun wahda kemm 'di dare' jew 'di fare' jew 'di non fare'. Tali rapport obbligatorju jista' jkun wiehed f'sens strett u jista' jkun ikollu wkoll dimensjoni aktar wiesa'."

Fil-kawza fl-ismijiet 'E**. Grech Cristal Bath Limited vs Rainbow Turnkey Limited et'** (deciza mill-Qorti tal-Magistrati nhar it-8 ta' Lulju 2015), fejn dik il-Qorti ghamlet referenza wkoll ghas-sentenza tal-Qorti tal-Appell fl-ismijiet '**Frankie Refalo et vs Jason Azzopardi et'** deciza nhar 5 t'Ottubru 2001 inghad kif isegwi:

"Biex jigi stabbilit jekk parti in kawza kinitx jew le legittimu kontraddittrici tal-parti l-ohra, il-Qorti trid bilfors tivverifika prima facie jekk il-persuna citata fil-gudizzju, kinitx materjalment parti fin-negozju li, skont l-attur, holoq ir-relazzjoni guridika li minnha twieldet l-azzjoni fit-termini proposti."

Il-konvenut ikompli billi fir-rigward ta' din l-eccezzjoni jissottometti kif isegwi:

'Fir-rikors guramentat odjern qieghed jigi mitlub li din l-Onorabbli Qorti tiddikjara li bl-ispejjez erogati minn Mary Jane Sciberras l-art li fuqha sar l-izvilupp awmentat fil-valur taghha u dan b'konsegwenza diretta tal-izvilupp li sar fuqha. Qeghdha tintalab wkoll dikjarazzjoni fis-sens li dan l-arrikiment indebitu jikkonsisti fid-differenza bejn il-valur tal-art originali u l-valur tal-izvilupp komplet, wara li jitnaqqsu l-ispejjez minfuqa minn Mary Jane Sciberras fil-benefikati u li konsegwentement jigi likwidat u mhallas il-valur ta' dan l-arrikiment. Mill-atti johrog bic-car – u dan il-fatt assolutament mhux kontestat – li Franco Sciberras huwa s-sid attwali tal-post bin-numru 51, Triq in- Naggara, Xewkija, Ghawdex. Dan huwa wkoll konfermat mill-kuntratt markat Dokument E anness mar-rikors guramentat. La darba Franco Sciberras huwa s-sid attwali tal-post, huwa l-persuna li attwalment qeghdha tgawdi mill-fond

li nbena bi spejjez u b'gharaq Mary Jane Sciberras. Isegwi ghalhekk li Franco Sciberras huwa benefikat ta' dan l-arrikiment ghax fl-ahhar mill-ahhar huwa qieghed igawdi u qieghed fil-pussess ta' art li giet zviluppata bi spejjez haddiehor. Allura ma jistax jitqies li huwa estraneju ghall-pendenza ta' bejn il-partijiet. Jekk jiddeciedi li jbiegh jew b'xi mod iehor jinnegozzja l-izvilupp li sar fuq l-art bi flus Mary Jane Sciberras, huwa sejjer ikun il-persuna li fl-ahhar mill-ahhar sejjer igawdi minn tali rikavat. Altru ghalhekk li mhux persuna estraneja ghar-rapport ezistenti bejn il-partijiet.'

Illi fl-ewwel lok din il-Qorti b'referenza ghas-sottomissjonijeit tal-konvenuti dwar l-allegata konfuzjoni u ncertezza fir-rikors guramentat, din il-Qorti hija tal-fehma li din il-konfuzjoni hija biss f'mohh il-konvenuti u ma tirrizultax mill-atti u dan kif ser jigi espost aktar 'il isfel fit-trattazzjoni tal-eccezzjoni de quo ghalhekk ma tistax titqajjem bhala skuza sabiex b'xi mod il-konvenuti jirriservaw ghalihom xi dritt li jipprezentaw xi eccezzjonijiet ulterjuri f'dan l-istadju jew fi stadju aktar ahhari tal-kawza.

Illi fil-mertu tal-eccezzjoni din il-Qorti taqbel kompletament mas-sottomissjonijiet tal-attur li l-konvenut Franco Sciberras bhala l-persuna li effettivament qed tgawdi mill-fond in kwistjoni bil-benefikati kollha li saru allegatament bi flus l-awtrici tal-attur u bhala l-persuna li huwa biss ghandu l-poter fil-ligi li jitrasferixxi u jiddisponi mill-istess fond wara li huwa gie fil-pussess tieghu sahansitra b'donazzjoni minghand il-genituri tieghu, certament ghandu jkun hu wkoll li jirrispondi ghall-pretensjonijiet tal-attur kif dedotti fir-rikors guramentat. Ghalhekk din il-Qorti ma ghandha l-ebda dubju li l-konvenut Franco Sciberras huwa wkoll legittimu kontradittur kif trid il-ligi f'dawn il-proceduri u ghaldaqstant it-tieni eccezzjoni tal-konvenuti ghandha wkoll tigi michuda bl-ispejjez kontra l-konvenuti.

<u>Ir-raba' eccezzjoni dwar in-nullita' tal-azzjoni attrici stante li t-talbiet fir-rikors guramentat huma konfuzi:</u>

Illi l-Qorti rat is-sottomissjonijiet taz-zewg partijiet dwar din l-eccezzjoni izda wara li rat ir-rikors guramentat ma tqisx li ghandha titlef wisq hin fuq din l-eccezzjoni. Jirrizulta lil din il-Qorti li l-premessi u t-talbiet attrici mhux talli mhux konfuzi anzi huma mfassla b'mod car hafna u

mqassma b'mod separat b'tali mod li ebda wahda mit-talbiet ma' tidhol fuq l-ohra anzi kull talba tiehu kont tat-talba precedenti u se mai fejn hemm bzonn wahda hija konsegwenti ghall-ohra. Ghalhekk il-Qorti ma tara l-ebda konfuzjoni fit-talbiet attrici filwaqt li se mai il-Qorti tista' targumenta li l-eccezzjonijiet tal-konvenuti nghataw b'mod sporadiku u bla konsistenza daqs li kieku kienet qed issir nota ta' sottomissjonijiet u mhux risposta b'tali mod li ghamluha difficli li wiehed jiddecifra ezatt fejn tibda eccezzjoni u tispicca ohra. Il-Qorti tinnota li ghalkemm dan certament mhux ser jaffettwa l-gudizzju ta' din il-Qorti fil-kaz odjern, il-Qorti ma tistax ma tikkummentax li risposta fl-ahjar interess tal-konvenuti stess ma ghandhiex issir b'dan il-mod. Il-kummenti u r-referenzi ghandhom jinghataw fin-noti ta' sottomissjonijiet u mhux fir-risposta li hija ntiza sabiex tindika r-risposti/eccezzjonijiet tal-konvenut b'mod skjett u car minghajr il-bzonn ta' dilungar, referenzi u sottomissjonijiet zejda li facilment jistghu jsiru wara.

In oltre l-Qorti tiddikjara li f'dan l-istadju l-fatt li l-Qorti ser tiddikjara li ma tezisti l-ebda konfuzjoni bejn it-talbiet anzi tqis li dawn gew abbilment impustati mid-difensur tal-attur in vista tac-cirkustanzi prezentati lilu, dan ma jfissirx neccessarjament li t-talbiet tal-attur fil-mertu huma gustifikati izda biss li ma hemm l-ebda konfuzjoni bejniethom. Is-success o meno legali tal-istess talbiet jew uhud minnhom jigi deciz wara li jitressqu l-provi tal-partijiet fuq il-mertu.

Ghar-ragunijiet suesposti l-Qorti qed tichad ukoll ir-raba' eccezzjoni tal-konvenut bl-ispejjez kontra taghhom.

Id-disa' eccezzjoni li l-azzjoni tal-attur hija preskritta a tenur tal-artikolu 2156(f) tal-Kodici Civili u cioe' bil-perjodu ta' hames snin:

Illi l-artikolu 2156 (f) tal-Kap. 16 tal-Ligijiet ta' Malta jaqra kif isegwi:

'2156. L-azzjonijiet hawn taht imsemmija jaqghu bi preskrizzjoni bl-gheluq ta' hames snin:

(f) l-azzjonijiet ghall-hlas ta' kull kreditu iehor li gej minn operazzjonijiet kummercjali jew minn hwejjeg ohra, meta l-kreditu ma jkunx jaqa' skont din il-ligi jew ligijiet ohra, taht preskrizzjoni aqsar, jew ma jkunx jirrizulta minn att pubbliku.'

Illi f'dan ir-rigward il-konvenuti fis-sottomissjonijiet taghhom fl-ewwel lok jergghu jesprimu l-konfuzjoni taghhom fl-interpretazzjoni tar-rikors

guramentat u t-talbiet tal-attur u jsostnu li l-artikolu 2156 (f) tal-Kap. 15 japplika f'kaz li l-kawza attrici hija dik ta' *'acio de in rem verso'* u mhux xi azzjoni ohra. Isostnu in oltre li l-ewwel kawza ma mpedietx il-bidu tad-dekorriment tat-terminu tal-preskrizzjoni ghaliex skont huma fl-ebda hin fl-atti ta' dik il-kawza, lanqas fl-ittra ufficcjali notifikata lilhom ma saru l-pretensonijiet prezenti llum fir-rikors odjern. Isostnu wkoll li ma kien hemm xejn iwaqqaf lill-attur (jew l-awtrici tieghu) milli tippriserva d-drittijiet taghha billi tinterrompi l-preskrizzjoni pendenti l-proceduri l-ohra li kien hemm pendenti. Isostnu finalment li dan mhux kaz fejn id-dritt tal-attur kien ghadu ma twelditx pendenti l-kawza l-ohra, izda kaz fejn l-awtrici tal-attur tilfet il-kawza stante li l-pretensjonijiet taghha gew michuda u li skont huma ma gie ddikjarat l-ebda dritt favur taghha li kien pre-ordinat ghad-dritt dedott fil-kawza precedenti.

L-attur da parti tieghu b'risposta ghal din l-eccezzjoni jsostni kif isegwi:

'Kif sewwa sew jghidu l-intimati fin-nota ta' sottomissjonijiet taghhom, "terminu preskrittiv ma jibdiex miexi meta jkun hemm impediment legali (mhux fattwali) kontra l-ezercizzju tad-dritt. Ma jistax ikun hemm preskrizzjoni meta d-dritt ikun ghadu ma twelidx – *contra non valentem agree non currit praescriptio."* Id-dritt li Mary Jane Sciberras tfittex ghall-ispejjez li hija harget kif wkoll ghall-arrikiment li sar a skapitu taghha twieled biss la darba kien hemm ezitu finali ghall-kawza 136/1999. Hija ma setghetx titlob ghall-kumpens ta' dawn l-ispejjez jew tipprospetta sitwazzjoni ta' arrikiment ingust meta hija kienet ghadha fl-istadju li qeghdha tipprova li taghti effett lill-ftehim li kien sar sabiex il-proprjeta' immobbli tghaddi fuq isimha. Kien biss meta l-Qorti iddecidiet li l-iskrittura tas-19 ta' Gunju 1997 ma kellha l-ebda effett biex tigi trasferita l-proprjeta' (minhabba n-nuqqas tar-registrazzjoni tal-ftehim mal-Kummissarju tat-Taxxi Interni) li mbaghad twieled id-dritt li Mary Jane Sciberras tfittex li tirkupra dak li hu dovut lilha mill-intimati. Fi kliem iehor l-azzjonijiet proposti fil-kawza odjerna kienu jiddependu mill-ezitu tal-kawza precendenti. Kif jghid il-**Fadda** ikkwotat mill-intimati fin-nota taghhom: *"se l'esercizio di un' azione dipende dall' esito di un giudizio nel quale si contrasta il presupposto del diritto medesimo, la pendenza di questo diritto costituisce legale impedimento all'esercizio del diritto e sospende la prescrizione."'*

Ghaldaqstant isostni l-attur kwalunkwe terminu preskrittiv seta' biss jitqies li beda jiddekorri mid-data tas-sentenza tal-Qorti tal-Appell u cioe' mid-data tal-31 ta' Jannar 2014 u mhux qabel. L-attur jaghmel

referenza ghall-ittra ufficjali prezentata minnu fil-konfront tal-konvenuti datata fl-24 ta' Frar 2014 u l-kawza odjerna li giet prezentata fil-15 ta' Jannar 2015 u jsostni ghalhekk li huwa ezercita' d-drittijiet tieghu entro t-terminu utili ta' hames snin.

Din il-Qorti taqbel bis-shih mal-insenjament ta' **Fadda** kkwotat b'approvazzjoni miz-zewg partijiet. F'dan il-kaz jirrizulta car li l-awtrici tal-attur qatt ma kienet f'posizzjoni li tippretendi hlas ta' ammonti dovuti lilha qabel il-konkluzjoni tal-kawza precedenti fejn hija kienet qed tippretendi li tigi trasferita l-art in kwistjoni u xejn aktar. Li kieku l-awtrici tal-attur ressqet dawn il-pretensjonijiet fil-konfront tal-konvenuti qabel giet deciza l-kawza bin-numru 136/1999 finalment fl-istadju tal-appell nhar il-31 ta' Jannar, 2014 dan kien jintuza kontra taghha a skapitu tad-drittijiet li hija kienet qed tvanta fl-istess kawza. In oltre ghandu jinghad li l-Onorabbli Qorti tal-Appell ikkonfermat id-decizjoni kollha tal-ewwel Qorti minghajr ebda riservi nkluz dik il-parti fejn jinghad 'id-dritt talvolta spettanti lilha sabiex tirkupra dak li hu dovut minghand il-konvenuti.' Ghalhekk il-Qorti tqis li l-perjodu preskrittiv sabiex tigi prezentata l-kawza odjerna beda ghaddej nhar il-31 ta' Jannar, 2014 meta nghatat id-decizjoni tal-Qorti tal-Appell. Jirrizulta ghalhekk li l-pretensjonijiet attrici mhumiex preskritti skont il-ligi u ghaldaqstant id-disa' eccezzjoni tal-konvenuti qed tigi wkoll michuda bl-ispejjez kontra l-konvenuti.

<u>It-tmien eccezzjoni dwar l-allegata Causa Illecita</u>

Jirrizulta lil din il-Qorti li ghalkemm fil-verbal ma kien hemm l-ebda ftehim li tigi deciza it-tmien eccezzjoni dwar l-allegata causa llecita, l-partijiet ghamlu s-sottomissjonijiet taghhom ukoll dwar dan il-punt fis-sottomissjonijiet. Il-Qorti tqis li proceduralment ma jkunx korrett li hija tghaddi sabiex taghti decizjoni fuq din l-eccezzjoni la darba ma kienx dikjarat li kien ser isir hekk. Fi kwalunkwe kaz din il-Qorti tqis li ghandha tisma' l-provi fuq il-mertu qabel ma tghaddi ghal decizjoni dwar dan il-punt b'dana li fis-sentenza finali jigi decizi fl-ewwel lok dan il-punt qabel ma' l-Qorti tghaddi sabiex tippronunzja ruhha fuq il-mertu.

Decizjoni:

Ghar-ragunijiet suesposti, i-Qorti tichad l-ewwel, it-tieni, it-tielet, ir-raba' u d-disa' eccezzjoni tal-konvenuti stante li mhux legalment fondati u tordna l-prosegwiment tal-kawza.

Bl-ispejjez kollha ta' din l-istanza kontra l-konvenuti

(ft.) Joanne Vella Cuschieri
Magistrat

(ft.) Maureen Xuereb
D/Registratur

Vera kopja

D/Registratur